

Pääsiäiskauden viidennen viikon perjantai

Kristus nousi kuolleista!

Päivän epistola

(Ap.t. 15: 5 – 34)

”Niinä päivinä eräät uskoon tulleet fariseukset puuttuivat asiaan ja sanoivat, että kääntyneet pakanat oli ympärileikattava ja velvoitettava noudattamaan Mooseksen lakia. Apostolit ja vanhimmat kokoontuivat käsittelemään tätä kysymystä. Kun väittelyä oli kestänyt pitkään, Pietari nousi puhumaan ja sanoi: ”Veljet, te tiedätte, että Jumala on jo aikoja sitten teidän keskuudessanne tehnyt valintansa: hän on antanut pakanoiden kuulla minun suustani evankeliumin ja tulla uskoon. Jumala, joka tuntee kaikkien sydämet, osoitti hyväksyvänsä heidät vuodattaessaan Pyhän Hengen heihin yhtä lailla kuin meihinkin. Hän ei tehnyt mitään eroa heidän ja meidän välillämme, vaan puhdisti heidän sydämensä uskolla. Miksi te siis nyt uhmaatte Jumalaa ja panette opetuslasten harteille ikeen, jota eivät meidän isämme, emmekä me itse ole jaksaneet kantaa? Mehän uskomme, että meidät pelastaa yksin Herran Jeesuksen armo, samalla tavoin kuin heidät.” Koko joukko vaikenä. Kaikki kuuntelivat Barnabasta ja Paavalia, kun nämä kertoivat, miten suuria tunnustekoja ja ihmeitä Jumala oli kansojen keskuudessa tehnyt heidän kättensä kautta. Kun he olivat lopettaneet, alkoi Jaakob puhua. Hän sanoi: ”Veljet, kuulkaa mitä sanon. Simon kertoi, kuinka Jumala ensi kerran lähestyi pakanoita ottaakseen heistä itselleen oman kansan. Tämä käy yksiin sen kanssa, mitä profeetat ovat kirjoituksissaan sanoneet: - Sen jälkeen minä palaan ja rakennan jälleen Daavidin sortuneen majan. Raunioista minä sen taas rakennan, minä pystytän sen uudelleen, jotta kaikki muutkin ihmiset etsisivät Herraa, kaikki kansat, jotka olen omikseni ottanut. Näin sanoo Herra, joka on antanut tästä tiedon jo ammuin. Tästä syystä ei mielestäni pidä hankaloittaa niiden elämää, jotka vieraista kansoista kääntyvät Jumalan puoleen. Meidän on kuitenkin lähetettävä heille kirje ja kehoitettava heitä karttamaan sellaista, minkä epäjumalanpalvelus on saastuttanut, sekä haureutta, verta ja lihaa, josta verta ei ole laskettu. Onhan Mooseksen laki jo ikimuistoisista ajoista tullut tunnetuksi joka kaupungissa, kun sitä luetaan synagogissa jokaisena sapattina.” Silloin apostolit ja vanhimmat yhdessä koko seurakunnan kanssa päättivät valita joukostaan muutamia miehiä ja lähettää heidät Antiokiaan Paavalin ja Barnabaksen kanssa. Valituiksi tulivat Juudas, jota kutsuttiin Barsabbakseksi, sekä Silas – molemmat seurakunnan johtavia miehiä. Heille annettiin mukaan seuraava kirje: ”Apostolien ja vanhimpien veljellinen tervehdys pakanuudesta kääntyneille Antiokian, Syyrian ja Kilikian veljille. Me olemme kuulleet, että muutamat, jotka ovat tulleet meidän luotamme mutta joita me emme ole lähettäneet, ovat puheillaan järkyttäneet teitä ja saattaneet teidät hämmennyksiin.

Siksi olemme yksimielisesti päättäneet lähettää edustajamme teidän luoksenne. He tulevat yhdessä rakkaiden veljiemme Barnabaksen ja Paavalin kanssa, jotka ovat panneet henkensä alttiiksi meidän Herramme Jeesuksen Kristuksen nimen tähden. Lähetämme siis Juudaksen ja Silaksen, ja he tuovat tämän saman viestin myös suullisesti. Pyhä Henki ja me olemme nähneet hyväksi, ettei teidän kannettavaksenne pidä panna mitään taakkaa. Annamme ainoastaan nämä välttämättömät ohjeet: karttakaa epäjumalille uhrattua lihaa, samoin verta ja sellaista lihaa, josta ei ole verta laskettu, sekä haureutta. Kun näitä vältätte, kaikki on kohdallaan. Voikaa hyvin.” Näin heidät lähetettiin matkaan. Antiokiaan saavuttuaan he kutsuivat seurakunnan koolle ja antoivat kirjeen veljille. Kirje luettiin, ja sen rohkaisevat sanat ilahduttivat kaikkia. Juudas ja Silas, jotka hekin olivat profeettoja, puhuivat veljille monin sanoin rohkaisten ja vahvistaen heitä. He viipyivät kaupungissa jonkin aikaa ja lähtivät sitten rauhantoivotusten saattelemina veljien luota niiden luo, jotka olivat heidät lähettäneet. Silas kuitenkin päätti jäädä heidän luokseen ja niin Juudas lähti yksin.”

”Silloin eräät uskoon tulleet fariseukset”, nyt tämä teksti antaa hieman väärän kuvan. Alkuperäinen teksti, kuvatessaan fariseuksia, käyttää heistä sanaa heresia. Sana merkitsee tarkasti harhaoppia. Luukas käyttäessään tätä sanaa, toteaa fariseusten olevan väärässä, ainakin tässä asiassa. Eri kielisissä raamatun käännöksissä tämä kohta on käännetty eri tavoin. Aikaisempi suomennos käytti tässä kohtaa sanaa lahko, joka kuvaa ryhmää, joka ei ole harhaoppinen, mutta kuitenkin muodostaa oman ryhmänsä Kirkon sisällä.

Fariseusten periaate oli, että kaikkien kristittyjen tuli noudattaa Vanhan testamentin lakia. Tämä koski myös pakanuudesta kääntyviä miehiä, jotka olisi ympärileikattava. Aikuiselle miehelle ympärileikkaus sen aikaisin menetelmin, oli paitsi hyvin kivulias, mutta myös vaarallinen toimenpide.

Vanhassa testamentissa ei-juutalaisista kansoista käytettiin heprealaista sanaa goyim, Uudessa testamentissa vastaava kreikkalainen sana on ethnos. Latinalainen sana paganus tarkoittaa maalaista. Kristinusko tuli ensin kaupunkeihin ja maalaiset olivat ei-kristittyjä. Vanhastaan raamattua suomennettaessa ei-juutalaiset kansat käännettiin sanalla pakana-kansat. Nykyinen suomennos käyttää sanoja pakana, kansat tai muut kansat.

Tätä kokousta kutsutaan apostolien kokoukseksi. Se pidettiin Jerusalemissa noin vuonna 49. Tämä kokous on mallina Kirkolle myöhempinä aikoina. Keskeinen asia on, että ongelma ratkaistaan yhteisesti. Tekstistä käy ilmi, miten kokous toimi. Ensimmäinen on kokoontuminen (jake 6), sitten esitellään asiaan kuuluvat todisteet (jakeet 7 – 12). Tätä seuraa päätöksen tekeminen (jakeet 13 – 21). Viimeisenä on päätöksen hyväksyminen (jakeet 22 – 29).

Apostoli Pietari toteaa, että pakanat ovat hänen suustaan kuulleet evankeliumia ja saaneet Pyhän Hengen. Tällä hän viittaa sadanpäämies Corneliuksen kodin tapahtumiin. Jumala oli tehnyt valintansa, ei ihminen. Pyhä Henki oli aktiivisesti toiminut. Tällöin Kirkon on hyväksyttävä tapahtunut asia. Jumala ei tehnyt eroa juutalaisten tai pakanoiden välillä, silloin ei ihminenkään voi sitä tehdä. ”Jumala itse lähestyi pakanoita ottaakseen heistä itselleen oman kansan.” Pietari varoitti ”ikeestä”, ”jota eivät meidän isämme emmekä me itse ole jaksaneet kantaa.” Tällä ikeellä hän tarkoitti juutalaista lakia. Barnabaan ja Paavalin selonteko siitä, mitä Jumala oli tehnyt kansojen (pakanoiden) keskuudessa vahvisti Pietarin opetusta. Kaikki kolme apostolia kertoivat Jumalan toiminnasta, joka jo itsessään sisälsi vastauksen kysymykseen ympärileikkauksesta. Tätä Jumalan jo tekemää päätöstä vastaan ei pidä toimia.

Myös apostoli Jaakob vahvistaa Pietarin sanoman omassa puheessaan. Hän käyttää Pietarista tämän juutalaista nimeä Simon. Näin Jaakob korostaa Pietarin yhteyttä juutalaisuuteen, vaikka Kirkosta on tulossa juutalaisten ja pakanoiden (ei-juutalaisten) yhteisö. Puheessa oleva lainaus on profeetta Aamosilta (9: 11 – 12). ”Minkä epäjumalanpalvelus on saastuttanut” tarkoittaa epäjumalille uhrattua lihaa. Kehotus karttaa epäjumalille uhrattua lihaa, haureutta, verta ja lihaa, josta verta ei ole laskettu, on lainaus kolmannelta Mooseksen kirjasta, luvuista 17, 18 ja 20. Ne sisältävät Israelin ”pyhyiden lain”, jota juutalaisuuteen kääntyneen pakanan tuli noudattaa.

”Tästä syystä ei mielestäni pidä hankaloittaa niiden elämää” on Jaakobin, Jerusalemin piispan, kannanotto ja päätösehdotus asiaan. Hän ei kuitenkaan tee sitä yksinään. Hän oli kuunnellut todistuksia, ja tekee nyt yhteenvedon kokouksessa puhutusta.

Päätöksessä mainitut neljä asiaa kuuluvat kristityille ja vastaavat Vanhan testamentin lain minimivaatimuksia. ”Karttaa verta” on ymmärretty eri tavoin. Osa tutkijoista tulkitsee, että tässä on kyse veren syömisestä ruokana. Toiset, esimerkiksi pyhä Johannes Krysostomos, ymmärtävät tämän tarkoittavat tappamista, siis veren vuodattamista.

Kolmannen Mooseksen kirjan luvussa 17 (jakeet 10 – 14) on verensyöntikielto. Perusteena mainitaan, että veressä on elävän olennon elämänvoima. Alkuperäisen säädöksen mukaan eläimen teurastus oli tehtävä alttarin äärellä. Silloin, kun temppelitoimintaa ei ollut keskitetty Jerusalemiin, tämä oli mahdollista suorittaa paikallisesti. Myöhemmin siitä tuli mahdotonta. Alttarin äärellä tapahtuva teurastus tapahtui kahden asian vuoksi. Elämänvoima merkitsi elämää, ja eläimen elämän lopettaminen oli väärä teko, joka oli välittömästi sovitettava Jumalan edessä. Toiseksi tällä tavoin

hallittiin tilannetta, että eläimiä ei uhrattu epäjumalille. Tämä ajattelutapa on syvästi uskonnollinen. Elämänvoima on ajateltu sieluksi. Ortodoksisen kirkon kanoninen perinne tuntee edelleen kiellon olla nauttimatta verta. Nykyinen tiede ei tunnista ”elämänvoimaa” vaikka ymmärtääkin veren merkityksen elämälle. Tässä yhteydessä on todettava, että verensiirtoa ei rajoiteta ortodoksisessa ajattelussa, sillä se nähdään elämää ylläpitävänä toimintana.

Apostoli Paavali toteaa ensimmäisessä Korinttilaiskirjeessä, että periaatteessa epäjumalille uhratun lihan syöminen on mahdollista. Epäjumalille uhrattua lihaa myytiin myöhemmin toreilla. Jos kristitty syö tietäen, että jokin liha on uhrattu epäjumalille, ja samalla ymmärtää, ettei epäjumalia ole olemassa, hän voi syödä tämän lihan. Paavali kuitenkin varoittaa, ettemme saa antaa väärää mallia muille ja saattaa näitä väärään ymmärrykseen (8 luku).

Juutalaiset olivat levinneet ”joka kaupunkiin” sen ajan Rooman valtakunnassa. He olivat säilyttäneet uskonsa ja elämäntapansa. Vanhaan testamenttiin perustuva elämäntapa jatkui myös juutalaisten kääntyessä kristinuskoon. Tekstissä mainittu ”haureus” tarkoittanee tässä yhteydessä Vanhassa testamentissa kiellettyjä sukulaisavioliittoja.

Kokouksen päätöksenä laadittiin kirje. Sen tervehdysosa noudattaa hellenistisen ajan kirjeiden muotoa. Se on osoitettu Palestiinan ulkopuolelle laajentuvan Kirkon jäsenille. ”Pyhä Henki ja me olemme nähneet hyväksi” kertoo, että kirjeen auktoriteetti tulee Jumalalta. Tässä siis ei aseteta tasavertaiseen asemaan kirkolliskokousta ja Jumaa. Toimintamalli osoittaa, että jo varhain Kirkolla oli hierarkinen rakenne ja sen eri osien oli toimittava annettujen ohjeiden mukaisesti.

Tärkeä kohta apostolien kokouksen päätöksessä on, että pakanoilta, jotka liittyivät Kirkkoon, ei vaadittu ympärileikkausta. Päätöksen teksti vaikenee tästä asiasta. Mielenkiintoista on myös huomata, että kirje ei ollut suunnattu koko Kirkolle, vaan nimenomaan ”pakanuudesta kääntyneille Antiokian, Syyrian ja Kilikian veljille”. Kirje ei siis kiellä ympärileikkausta esimerkiksi juutalaisen taustan omaavilta kristityiltä. Kirjeen tarkoitus on mahdollistaa juutalaisten ja ei-juutalaisten keskinäinen yhteys.

Kirje otettiin ilolla vastaan. Juudas ja Silas ”lähtivät”. Sitten yllättäen Silas päättikin jäädä ja Juudas lähti yksin. Emme tiedä, mitä tapahtui. Kertomustamme seuraavassa tekstissä jakeessa 40 todetaan: ”Paavali puolestaan valitsi toverikseen Silaksen.” Kyse on Paavalin lähdöstä toiselle lähetysmatkalle. Silas voi olla Silvanus (vrt. esim. 2. Kor. 1: 19).

Päätösehdotuksen teki Jaakob. Lähetetty kirje on nähtävä varhaisena muotona päätöksestä, se on siis samanlainen kuin kirkolliskokouksen laatima kanoni jostain asiasta. Todellisen päätöksen teki kuitenkin kansa vastaanottaessaan ja hyväksyessään kirjeen sisällön.

Päivän evankeliumi

(Joh. 10: 17 – 28a)

”Herra sanoi luokseen tulleille juutalaisille: Isä rakastaa minua, koska minä annan henkeni – saadakseni sen jälleen takaisin. Kukaan ei sitä minulta riistä, itse minä sen annan pois. Minulla on valta antaa se ja valta ottaa se takaisin. Niin on Isäni käskennyt minun tehdä.” Nämä sanat synnyttivät taas kiistaa juutalaisten kesken. Monet heistä sanoivat: ”Hänessä on paha henki, hän on järjiltään. Mitä te häntä kuuntelette?” Toiset taas sanoivat: ”Noin ei puhu sellainen, jossa on paha henki. Ja pystyisikö paha henki avaamaan sokeiden silmät?” Oli talvi, ja Jerusalemissa vietettiin temppelin vihkimisen vuosijuhlaa. Kun Jeesus käveli temppelialueella Salomon pylväikössä, juutalaiset piirittivät hänet ja tiukkasivat: ”Kuinka kauan sinä kiusaat meitä? Jos olet Messias, sano se suoraan.” Jeesus vastasi: ”Minähän olen sanonut sen teille, mutta te ette usko. Teot, jotka minä teen Isäni nimissä, todistavat minusta. Te ette kuitenkaan usko, koska ette ole minun lampaitani. Minun lampaani kuulevat minun ääneni ja minä tunnen ne, ja ne seuraavat minua. Minä annan heille ikuisen elämän.”

”Isä rakastaa minua, koska minä annan henkeni – saadakseni sen jälleen takaisin.” Varhainen kristillisyys painotti sitä, että Jeesus antoi henkensä ollen kuuliainen Jumalalle. Johanneslainen kristillisyys korostaa Isän ja Pojan välillä olevaa rakkautta sekä Kristuksen ehdotonta vapautta kuoleman kohdalla. Tämä näkyy myös siinä, että ihminen on kuolevainen ellei hän saa elämää Kristukselta, mutta Kristus voi ottaa elämänsä takaisin. Sen korostaminen, että Kristus antaa henkensä lampaiden puolesta, osoittaa kuitenkin sen, että Kristus kuoli todellisesti, ei näennäisesti. Isän rakkaus Poikaa kohtaan johtuu myös siitä, että Hän näkee Pojassaan sen saman rakkauden, kuin mitä Hänellä itsellään on.

Jeesus oli aikaisemmin parantanut sokeana syntyneen. Nyt Jeesuksen opetus aiheuttaa kahtiajaon juutalaisten keskuudessa. Osa ajattelee, että Jeesuksessa on paha henki, osa toteaa, ettei paha henki voi avata sokeiden silmiä. ”Noin ei puhu sellainen, jossa on paha henki”. Tämä lause sisältää ajatuksen, että nimenomaan Jeesuksen puhe aikaansai uskon, voimateko vain vahvistaa Jeesuksen puhetta.

Temppelin vihkimisen vuosijuhla voi tarkoittaa useita eri tapahtumia. Kysymyksessä voisi olla Salomonin rakennuttaman temppelin vihkimisen vuosijuhla tai Babylonian pakkosiirtolaisuuden jälkeen rakennetun temppelin vihkimisen vuosijuhla. Todennäköisesti se tarkoittaa Makkabilaiskapinan jälkeen vuonna 165 e.Kr. tapahtunutta temppelin uudelleen vihkimistä (2. Makkabilaiskirja 10: 1 – 8). Juhla tunnetaan paremmin nimellä Hanukka. Se ajoittuu talvikaudelle.

”Jeesus käveli temppelialueella Salomon pylväikössä.” Salomon pylväikkö sijaitsi pakanain esipihalla, ei varsinaisella temppelialueella. Temppeli on ajateltava alueena, jossa on peräkkäin erilaisia pihoja. Pakanain esipihalle pääsivät kaikki, myös ei-juutalaiset. Sitten tuli aina uusi piha-alue, jonne pääsi rajatumpi ihmismäärä. Pylväikkö oli katettu, se siis suojasi niin auringolta kuin sateelta.

Juutalaiset vaativat Jeesusta kertomaan, onko Hän Messias. Opetuslapsetkin olivat kysyneet aiemmin tätä samaa asiaa kysymällä tunnusteoista. Kansa ei julkisesti Hänestä puhunut juutalaisten (hallitusmiesten) pelon takia. Jeesuksen julkinen esiintyminen aiheutti keskustelua siitä, onko Hän Messias.

”Minähän olen sanonut sen teille, mutta te ette usko. Teot, jotka minä teen Isäni nimissä, todistavat minusta.” Tämä ei ole ”virallinen tiedonanto” kansalle siitä, että Jeesus on Messias, vaikka uskova sen siksi ymmärtääkin. ”Minähän olen sanonut sen teille” viittaa aikaisempaan tekstiin (vrt. Joh. 10: 1 – 5), jossa Jeesus puhuu itsestään lampaiden paimenena. ”Teot” tarkoittaa tässä yhteydessä Jeesuksen voimatekoja, erityisesti sokean silmien avaamista: ”Ikipäivänä ei ole kuultu, että joku olisi avannut sokeana syntyneen silmät” (Joh. 9: 32). Evankeliumissa on myös jo aiemmin kerrottu, että samarialaiselle naiselle Jeesus oli sanonut olevansa Messias, sokealle miehelle, että Hän on Ihmisen Poika. Lisäksi Hän oli aikaisemmin temppelialueella käyttänyt itsestään ilmaisuja ”Minä olen”, joka on Jumalan nimi hepreaksi.

Lopputekstissä puhutaan lampaista, joista osa ei ole Jeesuksen lampaita ja osa on. Jakava tekijä on usko. Ne, jotka uskovat, kuulevat Jeesuksen opetuksen ja seuraavat Häntä. Ne, jotka eivät usko, tulevat tuomitsemaan Jeesuksen ristille. Tekstimme lopussa Jeesus lupaa seuraajilleen ikuisen elämän (Jumalan valtakunnassa).